

Asia: VN/14657/2025-STM-56

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapsiasiavaltuutetun lausunto kokonaisuudessaan on luettavissa lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla lapsiasia.fi/lausunnot.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Esityksellä tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista, kotimaisen kielen oppimista ja työmarkkinoille ohjautumista erityisesti kotoutumispalveluihin osallistumisen kautta. Lisäksi tavoitellaan lasten integroitumista ja kotimaisen kielen oppimista varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta. Tavoitteena on, että vähemmän kuin kolme vuotta Suomessa asuneet pienten lasten vanhemmat valitsisivat lasten hoitomuodoksi nykyistä useammin varhaiskasvatukseen osallistumisen, jolloin vanhemmat ohjautuisivat nykyistä useammin kotoutumispalveluihin ja työmarkkinoille (HE-luonnos, s. 27).

Asia on ollut lausuntokierroksella 7.10.2025-20.11.2025. Lapsiasiavaltuutettu on antanut sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle 18.11.2025 lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Lapsiasiavaltuutettu esittää huomionsa nyt käsillä olevan HE-luonnoksen mukaisista kotihoidontukilakiin ehdotetuista muutoksista lapsikäyhyden näkökulmasta.

Päivitettyssä HE-luonnoksessa ehdotettu sääntely poikkeaa aiemmasta luonnoksesta muun muassa siten, että asumisaikavaatimus kohdistetaan vain tuen saajaan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että tukea voidaan maksaa vain lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle tai muulle lapsen kanssa asuvalle henkilölle, jonka hoidossa lapsi tosiasiallisesti on.

Lapsiasiavaltuutettu toteaa, että esityksen tavoitteet – maahanmuuttajien kotoutumisen nopeuttaminen, kotimaisten kielten oppiminen ja työllistyminen – ovat kannatettavia. Kuten HE-luonnoksessakin kuitenkin todetaan (s. 28), ehdotuksella saavutettavat vaikutukset riippuvat pitkälti siitä, kuinka hyvin tavoitellut käyttäytymisvaikutukset toteutuvat. Vaikutusten arviointiin liittyy merkittäviä epävarmuuksia, sillä vanhempi, jolla ei olisi oikeutta kotihoidon tukeen, voisi valita hoitaa lasta kotona ilman mitään tukea. Tällainen seuraus vaikuttaisi hyvin kielteisesti perheen taloudelliseen tilanteeseen ja siten myös lapsen hyvinvointiin.

Se, mikä vaikutus erilaisilla kannusteilla, kuten taloudellisen tuen leikkaamisella, on ehdotusten kohteena olevien ihmisten käyttäytymiseen, on lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan hyvin epävarmaa. Se kuitenkin tiedetään, ettei taloudellinen kannustin välttämättä ohjaa ihmisiä toimimaan halutulla tavalla. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun loppuraportista ilmenee, ettei kokeilu vaikuttanut lainkaan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteeseen, vaikka kokeilu oli maksuton.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että asian jatkovalmistelussa tulee huomioida, että ehdotetut muutokset voivat johtaa lapsiperheiden taloudellisen tilanteen heikkenemiseen. YK:n lapsen oikeuksien komitea on suositellut Suomea välttämään sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin.

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että lapsiköyhyyden kielteiset seuraukset lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle on todistettu lukuisissa tutkimuksissa. Suomalaisessa kohortti-tutkimuksessa voitiin aukottomasti osoittaa, että lapsiperheen käytettävissä olevien tulojen vähentyminen muodostaa merkittävän riskin lapsen mielenterveydelle lisäämällä aikuisten kokemaa stressiä ja aiheuttamalla negatiivisia muutoksia vanhempien mielenterveyteen, vanhempien väliseen suhteeseen ja vanhemmuuteen. Vaikutukset olivat pitkäaikaisia ja yli-sukupolvisia. Niin ikään vuonna 1987 ja 1997 Suomessa syntyneiden lasten kohortti-tutkimukset ovat osoittaneet köyhyyden ylisukupolvisuuden ja lukuisat yhteydet erilaisiin pahoinvointitekijöihin, kuten lastensuojelun tarpeeseen ja nuorisorikollisuuteen.

Vastaavia tuloksia on havaittu useissa kansainvälisissä tutkimuksissa, myös Pohjoismaissa. Esimerkiksi Tanskassa pyrittiin lisäämään työnteon kannustimia leikkaamalla rajusti maahanmuuttajataustaisten perheiden sosiaaliturvaa vuonna 2002. Arvostettujen taloustieteilijöiden tutkimus osoittaa uudistuksen kielteiset vaikutukset erityisesti lapsiin: lasten osallistumisaste niin varhaiskasvatuksessa kuin esikoulussa laski, lasten suoriutuminen kielikokeissa heikkeni ja teini-ikäisten rikollisuus lisääntyi.

Saukkola Jenni
Lapsiasiavaltuutetun toimisto